

representováno stanicemi typu Peschiera — Boccatura del Mincio ve Venetii, typu Riegee v již. Německu apod. Toto období má dostatek styčných bodů se sicilským stupněm Thapsos i řeckým pozdně heladským stupněm III A, B (14., 13. stol.), je však asi velmi dlouhé, sahající hluboko do středu doby bronzové. V našich poměrech odpovídá st. Bz C, D; korigovat bude asi nutno Müller-Karpeho jednoznačně datování dolnorakouského stupně Baierdorf do horizontu Bz D, neboť tím by se anulovaly vlastní starohelátské stupně té oblasti; oddělení st. Bz D od Ha A tu zůstává nadále problémem. — Další tři stupně emilské oblasti (representované noží typu Matreier, popelnicovými poli typu Bismantova a Fontanella a depotem z Poggio Berni) — které by měly odpovídat našim stupňům Ha A₁, Ha A₂ a Ha B₁ (datov. do 12.—10. stol.) — jsou zde celkem nevýrazné. Vlastní stupeň Bologna I (Benacci I) je výrazný, odpovídá našemu Ha B₂ (9. stol.); kombinací statistikou je pak oddělen následující stupeň Bologna II (náš Ha B₃). Stupeň Bologna III (Arnoaldi) odpovídá již stupni Ha C (7. stol.). — Celkovému přehledu časových stupňů napomáhá synchronizační tabulka, připojená za text.

V třetí části, shrnující v podstatě relativně a absolutně chronologická zjištění, vztahuje autor výsledky své analytické práce na popelnicová pole jihoevropská, místy naznačuje jejich platnost i pro oblast československou. Období popelnicových polí se mu rozpadá ve starší (st. Bz D, Ha A₁, Ha A₂) a mladší (st. Ha B₁—Ha B₃). Absolutní chronologie znamenající pravděpodobně definitivní návrat k původnímu vyššímu datování mladší doby bronzové stojí zejména na dvou základních sloupech: na jedné straně jsou to vztahy st. Bz D k pozdně-mykénské kultuře (st. SH III B = 13. stol.), datované pomocí Egypta, na druhé straně je to velkou řeckou kolonizací datovaná raně železná kultura Sicílie a již. Itálie (založení Syrakus 733/32, k nimž se váže nekropole Fusco s cenným materiálem st. Bologna II z 8. stol.). Ostatní stupně jsou kromě přímých spojení s Reckem časově vymezeny poměrným rozdělením celého časového úseku.

Podrobný chronologický systém Müllera-Karpeho byl dues již obecně přijat. Lze si jen přát, aby se nestal šablonou, nýbrž byl používán tvůrčím způsobem. Je jisté, že pro všech šest stupňů není dosud v některých oblastech dostatek materiálu. I pro prostředí moravské doby bronzové a halátské není dosud možná aplikace tohoto systému v plném rozsahu. Zvláště oddělení st. Ha A₁ od Ha A₂ a Ha B₂ od Ha B₃ by bylo za současného stavu spíše intuitivní než objektivní. Podobně zatím ani v polsko-německé oblasti popelnicových polí nebude možná tak podrobná periodisace materiálu; pro severskou oblast totiž dokazuje níže citovaná práce. Avšak přesto nový podrobný systém H. Müllera-Karpeho je věrohodný a z hlediska celé oblasti italsko-středo-evropské je možno jej považovat za prokázaný.

Vladimír Podborský

Evert Baudou, Die regionale und chronologische Einteilung der jüngeren Bronzezeit im Nordischen Kreis. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European archaeology 1. Stockholm—Göteborg—Uppsala 1960. Str. 338, tab. I — XXXI, 58 mapek.

Stručně jsme se již o této práci zmínili při srovnání s dílem H. Müllera-Karpeho, kde jsme naznačili zejména nejužší vztah v absolutní chronologii. Je nutno dodat, že ani Baudouova práce a její výsledky nelze ve stručném referátu podrobněji rozebrat a že tudíž autor této statě nehodlá zaujmout zásadní stanovisko zejména k Baudouově pokusu o synchronisaci systému Müllera-Karpeho s tradiční periodisací severskou té doby.

Kniha je rozdělena na 3 základní části: vlastní pojednání, vestavěné do 5 kapitol (str. 9 až 150), materiálovou část (str. 153—327) a část obrazovou. Připojen je i obsáhlý seznam použité literatury (na 260 prací). Materiálové části, ani kartografickým přehledům pozornost věnovat nebudeme, neboť ani to přímo nesouvisí s informativním charakterem této zprávy.

V prvé kapitole vlastní textové části probírá autor podrobně jednotlivé typy bronzových předmětů v aspektu relativní chronologie. Podobně si všimá i kostěných předmětů a posléze i keramiky. Územně zabírá do své práce Slesvík-Holštýnsko, Dánsko, jižní část Švédska, Norska, event. i Finska. To jsou zároveň i lhalvní okruhy severské oblasti, z nichž navíc snad ještě dánský Jütland má svoje specifitější postavení. Veškerý severský mladobronzový materiál vidí Ev. Baudou ve třech skupinách: ve skupině čistě severských typů, odjinud neznámých, ale rozšířených po celém severu obecně, dále ve skupině lokálních severských typů, opět omezených jen na evropský sever, a konečně ve skupině nálezců rozšířených stejně i v evropském středozemí.

Ve druhé kapitole pracuje autor s nálezovými celky, nejprve hrobovými, pak i s depoty bronzů; dokládá jimi různou frekvenci základních typů bronzových předmětů během doby bronzové (viz grafickou tabulku na str. 118) a 2 pozorovatelné přerovy jinak plynulého

kulturního vývoje severské oblasti mezi III. a IV. per. a dále mezi V. a VI. per. V VI. per. jsou staré severské tradice v archeologických nálezech nahrazeny tradicemi středoevropského vývoje. To v podstatě odpovídá faktu, že teprve v VI. per. se na evropském severu začíná objevovat železo, a že v té době se přenáší těžště výskytu bronzových depotů ze záp. části severské oblasti (Slesvik-Holštýnsko, Dánsko) do části severní a východní (jih.-vých. Švédsko a Norsko).

Zejména důležitá je třetí kapitola o relativní a absolutní chronologii a o paralelisaci severského vývoje se středoevropským během doby bronzové. Mladší a pozdní dobu bronzovou nelze ve smyslu archeologické periodisace rozdělit jemněji než na původní etapy Monteliovu (IV. per. — trvání asi 200 roků; V. per. — asi 100 roků; VI. per. — asi 100 roků). Po VI. periodě následuje plynule, bez vzájemného překrývání, stupeň Ia doby železné (kultura Jastorf). — Absolutní datování pro severský materiál získává Baudou synchronisací zdejšího systému s periodami Müllera-Karpeho, vypracovanými pro jižní části st. Evropy. Doufá tím dojít k pravděpodobnějším číslům, než dosud, kdy již od dob O. Montelia musel být za tím účelem severský materiál srovnáván přímo s italským. Přes velký přínos knihy Müllera-Karpeho však je hodnota srovnání vůči severu snižena chybějícím článkem středoněmeckým. Jestliže původně Reinecke uvedl svůj st. Ha A do vztahu se IV. periodou Monteliovou, nadhodil později E. Sprockhoff rozbořem depotů z Rethwisch (Oldenburg), z Bäk (Holstein) a ze Simonshagen (Westprignitz) možnost rozdělení středoevropského stupně Ha B na dvě části, jež by odpovídaly mladšímu úseku IV. a celé V. Monteliové periodě. Tím Sprockhoff — a dále řada jiných autorů — nastoupil cestu částečného připojení III. periody k Reineckovu st. Ha A. Autor této statě sám se takové paralelisace přidržel (SPFBU E 5, 1960, 25, obr. 2). Nyní je na základě dalších náleзовých celků (depot z Pleffingen ve Württembergu, hrob 19 z Osternienburg, hrob z Bahn v Pomořanech a j.) ukazována přímá spojitost III. per. se st. Ha A₁ a Ha A₂ Müllera-Karpeho, přechod III. ke IV. per. se rovná přechodu od Ha A₂ k Ha B₁. IV. per. je E. Baudouem položena na roveň st. Ha B₁ a Ha B₂ (10.—9. stol. podle Müllera-Karpeho) a V. periodě odpovídá samostatný st. Ha B₃ (8. stol.): VI. per. splývá již podle běžných představ se st. Ha C (7. stol. podle Müllera-Karpeho, ale již také podle Montelia). Nelze však vždy jednoznačně ztotožňovat VI. periodu jako pojem chronologický i kulturní. Cizí kulturní formy dominují v VI. per. plně ve Slesvik-Holštýnsku a na Jütlandu, ve vlastní Skandinávii dominují tehdy ještě staré prvky bronzové. Dánské ostrovy tu hrají roli zprostředkovatele (viz přehlednou tabulku na str. 138).

Důležitá jsou dvě absolutní data získaná pro naše období metodou C₁₄: pro IV. per. je to číslo 853 ± 75 a pro VI. per. číslo 545 ± 85 př. poč. n. l. Tato čísla zhruba souhlasí s daty získanými klasickou metodou.

Čtvrtá kapitola otevírá zajímavou problematiku významu kamenných nástrojů v mladší době bronzové. Výskyt kamenných seker v jednotlivých oblastech severského okruhu je podrobně předveden v poměru k výskytu seker bronzových. Ukazuje se, že s narůstajícím významem bronzových nástrojů ubývá nástrojů kamenných (Jütland), které byly používány většinou jako skutečné nástroje; pouze menší množství seker s malým otvorem, či nástrojů s rytými znaky mohlo sloužit jako odznak moci, či předmět kultu. V souvislosti s kamennými nástroji ukazuje E. Baudou na význam lužické oblasti, odkud snad byly některé kamenné nástroje na sever importovány.

Závěrečná kapitola shrnuje poměry severské oblasti v mladé době bronzové. Autoru představují čtyři století této doby plynulý etnický vývoj s hmotnou kulturou odrážející zákonitě výrobní procesy ve střední Evropě. Impulzy, přicházející na sever odtud, nejsou ovšem zpracovávány v severské oblasti rovnoměrně, jsou zde patrný dílčí rozdíly prostorové i časové. Nejvíce byl vystaven různým změnám ostrov Jütland, kde i osídlení samo prodělává určité změny. Lokální produkce dává podle autora dobrý obraz rychle se vyvíjejících obchodně-ekonomických poměrů doby.

Jako největší přínos práce E. Baudoua jsme již označili stanovení, resp. obnovení tradičního chronologického systému severské oblasti doby bronzové a zejména pokus o novou synchronisaci s vedoucím systémem středoevropským, který lze vcelku akceptovat; teprve praxe ukáže na jeho případné slabiny. Jako kladný rys knihy je nutno zdůraznit i autorův zájem o některé otázky společenského dosahu, který ovšem nejsou ani zdaleka uvedeny v úplnosti. To však neměl autor knihy — již podle titulu — ani v úmyslu.